

ЭЛЕКТРОНДУК ОКУУ КИТЕПТЕРИНИН АРТЫКЧЫЛЫКТАРЫ ЖАНА КЕМЧИЛИКТЕРИ

Жалжаева Кундузкан Макамбаевна. – окутуучу
imi_kunduz204@mail.ru

Хусанбай уулу Журабек. –магистрант
j.u.r.a.b.e.k. 1996@mail.ru

Аннотация: Макалада электрондук окуу китептерин окуу процессине киргизүү алардын артыкчылыктары менен кемчиликтерин кылдаттык менен кароону талап кылат деп айтылат. Электрондук окуу китептеринин талашсыз артыкчылыктары окуу процессин жекелештирүү, мультимедиялык окуу куралдарын колдонуу жана студенттердин өз алдынча билим алуу компетенттүүлүгүн калыптандыруу болуп саналат. Кемчиликтери - электрондук түзүлүштөрдү түзүүнүн кымбаттыгы жана түйшүктүүлүгү жана аларды окуу процессинде адаттан тышкары колдонуу. Электрондук окуу китебин салттуу окуу китебине толук алмаштыра албайт, бирок ага жакшы кошумча боло алат деген тыянак чыгарылды.

Түйүндүү сөздөр: электрондук окуу китеби, электрондук окуу китептеринин артыкчылыктары жана кемчиликтери, окууну жекелештирүү, мультимедиа, өз алдынча билим алуу, инновация.

ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ЭЛЕКТРОННЫХ УЧЕБНИКОВ

Жалжаева Кундузкан Макамбаевна –
преподаватель

imi_kunduz204@mail.ru

Хусанбай уулу Журабек – магистрант
j.u.r.a.b.e.k. 1996@mail.ru

Аннотация: В статье говорится о том, что внедрение электронных учебников в образовательный процесс требует тщательного рассмотрения их преимуществ и недостатков. Неоспоримыми преимуществами электронных учебников являются индивидуализация образовательного процесса, применение мультимедийных средств обучения и формирование самообразовательной компетенции учащихся. В качестве недостатков приводятся дороговизна и трудоемкость создания электронных устройств и непривычность их использования в образовательном процессе. Делается вывод, что электронный учебник не может полностью заменить традиционный учебник, но способен стать хорошим дополнением к нему.

Ключевые слова: электронный учебник, преимущества и недостатки электронных учебников, индивидуализация обучения, мультимедиа, самообразование, инновации.

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ELECTRONIC TEXTBOOKS

Zhalzhaeva Kunduzkan Makambaevna – teacher
imi_kunduz204@mail.ru

Husanbay uulu Zhorobek. – undergraduate
j.u.r.a.b.e.k. 1996@mail.ru

Annotation: The article says that the introduction of e-textbooks in the educational process requires a careful consideration of their advantages and disadvantages. The undoubted advantages of e-textbooks are the individualization of the learning process, the use of multimedia textbooks and the formation of students' independent learning competencies. Disadvantages - the cost and complexity of creating electronic devices and their unusual use in the learning process.

It was concluded that e-textbooks cannot completely replace traditional textbooks, but can be a good addition.

Key words: *e-textbook, advantages and disadvantages of e-textbooks, personalization of reading, multimedia, self-education, innovation*

Киришүү. Бул макалада биз «Электрондук окуу китеби» жөнүндө так аныктама берүүнү максат кылган жокпуз. Бизде чындыгында эле электрондук окуу китеби эмне экенине так аныктама жок интуитивдик түшүнүк бар.

Биздин оюбузча, азыркы учурда электрондук окуу китеби кадимки басма аналогун толук алмаштыра албайт, анын үстүнө кагаз басылмаларынан толук баш тартуу окуу процессин уюштуруунун натыйжалуулугун жогорулатууга алып келбейт, бирок экөөнүн тең акылга сыярлык айкалышы бул - окуу куралдары эң оптималдуу болуп саналат.

Актуалдуулук. Компьютерлештирүү жана маалымат технология мугалимдин чеберчилигине күчтүү кошумча болуп, ошол эле учурда анын өзүн-өзү өркүндөтүүнүн жаңы булагы жана стимул болуп саналат.

Электрондук каражаттардын (окуу китептери, окуу жана тестирлөө программалары, медиа презентациялар ж.б.) артыкчылыктарын жана кемчиликтерин аныктоого байланышкан маселени жакынкы келечекти кароонун актуалдуулугу университеттин жетекчилигинин алдына койгон милдети менен байланыштуу.

Бул макалада биз түшүнүккө так аныктама берүүнү максат кылган жокпуз «Электрондук окуу китеби», анткени көптөгөн авторлор буга чейин эле олуттуу ийгиликтерге жетишкен, бул электрондук окуу китебинин ар кандай чечмелөөлөрүнүн пайда болушуна алып келген, окуу китептеринин электрондук варианттарынан тартып татаал электрондук түзүлүшкө чейин.

«Бизде чындыгында эле электрондук окуу китеби эмне экенине так аныктама жок. Интуитивдик түшүнүк бар: бул электрондук окуу куралынын бир түрү, катардагы китепти, конкреттүү теманы, санарип форматтагы бөлүмдү колдоо. Алардын бир нече ондогону иштелип чыкты, бул процесс уланууда...» [1] Биз электрондук окуу китебин белгилүү бир предмет боюнча бардык керектүү маалыматты камтыган, компьютердин же планшеттин негизиндеги окуу, контролдоо жана тестирлөө программаларынын комплекси катары карайбыз.

Биздин оюбузча, азыркы учурда электрондук окуу китеби кадимки басма аналогун толук алмаштыра албайт, анын үстүнө кагаз басылмаларынан толук баш тартуу окуу процессин уюштуруунун натыйжалуулугун жогорулатууга алып келбейт, бирок экөөнүн тең акылга сыярлык айкалышы бул - окуу куралдары эң оптималдуу болуп саналат. Электрондук окуу китептерин колдонуунун оң жана терс жактарын карап, бул ойду далилдөөгө аракет кылдым. Чынында эле, электрондук окуу китеби салттуу басма окуу куралын толуктай алат, анткени ал дээрлик көз ирмемдик пикирди берет; гипертексттик түшүндүрмөлөргө кайрылууда керектүү маалыматты тез табууга жардам берет; белгилүү бир адам үчүн эң оптималдуу темпте белгилүү бир бөлүмдө билимди текшерүү. Электрондук окуу куралы жекече өзгөчөлүктөрүн жана деңгээлин эске алуу менен материалдын презентациясын ыңгайлаштыруу мүмкүнчүлүгүн берет маалыматты жакшы кабыл алууга жана эстеп калууга алып келген окуучунун билими.

Мындай адаптация окуу китебинин деңгээлдик структурасын колдонууга негизделген. Мисалы, белгилүү бир тема боюнча учурдагы тестти тапшырууда жана канааттандыруу эмес жыйынтык болгон учурда окуу куралы студентке анын билиминин объективдүү сүрөтүн бере алат, боштуктарды толтуруу керек болгон темаларды (подтемаларды, аспектилерди) аныктай алат.

Канааттандыруу эмес баа, эреже катары, материалды толук түшүнбөндүктөн эмес, анын айрым аспектилерине гана байланыштуу. Ошентип, студенттер лексикалык

мүнөздөгү тапшырмаларды жана аудио материалды көрсөтүүнү эң натыйжалуу аткарышат, бирок грамматикалык көнүгүүлөрдү туура аткарып, фактылык суроолорго жооп бере алышпайт. Окуу материалдарынын (окуу китебинин) электрондук базасынын болушу аларга практикалык көнүгүүлөрдү даярдоодо эң чоң кыйынчылыктарды туудурган материалга үзгүлтүксүз кайрылууга мүмкүндүк бермек.

Электрондук окуу китебинин маанилүү артыкчылыктарынын бири студент менен окуу китебинин структурасынын элементтеринин өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгү болуп саналат. Жогоруда айтылгандай, материалдын презентациясы жөнөкөйдөн татаалга карай деңгээлдик формада жасалгандыктан, студент тиешелүү тесттен өтүү же көнүгүү жасоо менен өзүнүн билимин баалай алат; ошондой эле прогрессиңизди аныктоо.

Тестирилөө мугалим менен оозеки интервьюга окшош, бирок бул жерде да электрондук окуу китебинин мүмкүнчүлүктөрү мугалимдин чеберчилигинен бир аз жогору турат, анткени окуу китебин түзүүчүлөр студенттердин иш шарттарын реалдуулукка жакын калыбына келтире алышат. Колдонмо информатика багытындагы жогорку курстарында программалоо курсунда электрондук окуу куралын колдонуунун артыкчылыктарын карап көрөлү. Радиотелефон байланышына ээ болуу программистин да, оператордун да тилдик компетенциясынын зарыл шарты экендиги белгилуу. Бул компетенттүүлүктүн калыптанышы үчүн лексикалык жана программалык материалдын белгилүү бир запасы, ошондой эле ар кандай шарттарда, анын ичинде олуттуу кийлигишүү менен программалоо тилдеринин библиотекасындагы содорду түшүнүү керек. Ар кандай сапаттагы (эн жакшыдан дээрлик тушунуксуз кепке чейин) аудио фрагменттерин камтыган материалдарды оз алдынча уйренуу учун электрондук окуу китебин пайдалануу, биздин оюбузча, программистердин жана операторлорду келечектеги эмгек шарттарына жакшыраак даярдоого жардам берер эле.

Мындай окуу китебинин талашсыз артыкчылыгы - бул заманбап студенттер үчүн окуунун маанилүү мотивациялоочу фактору болуп саналган билим берүү маалыматын түстүү жана ачык көрсөтүүчү мультимедиялык каражаттарды колдонуу мүмкүнчүлүгү. Мультимедиялык технологиялар аркылуу маалыматтын «жандуу» презентациясын уюштуруу ылайыктуу моделдерди түзүүгө, аудио жана видео фрагменттерди кошууга мүмкүндүк берет. Материалды визуалдык көрсөтүүнүн мүмкүнчүлүктөрү окуучулардын көңүлүн бура алат жана маалыматты берүүнүн көп каналдуу механизми компьютердик билим берүү системаларынын алдыңкы жетишкендиги болуп саналат. Программалоо тилдерин үйрөтүүдө окуу куралынын материалына аудио жана видео фрагменттерди киргизүү өзгөчө маанилүү деп эсептейбиз, анткени үн коштоо жана видеороликтерди көрүү студенттерге программа чөйрөсүнө аралашып, натыйжалуу программа тузууга мүмкүнчүлүк берет.

О.В.Зими́на берген аныктамага ылайык, «Электрондук окуу китеби кадимки окуу китебинен башка компьютердик түшүндүрмөлөр процессине катышуу менен эң керектүү түшүнүктөрдү, билдирүүлөрдү жана мисалдарды түшүнүүнү жана жаттап алууну (жана активдүү, пассивдүү эмес) мүмкүн болушунча жеңилдетет, адамдын мээсинин мүмкүнчүлүктөрү атап айтканда, угуу жана эмоционалдык эс тутум активдуу аракеттенет» [2]. Көптөгөн изилдөөлөр компьютердик окуу системаларынын ийгилигин тастыктайт. Мультимедиялык интерактивдүү окутуу программасы менен иштөөдө угуучулардын көңүлү, эреже катары эки эсеге көбөйөрү, андыктан тигил же бул материалды үйрөнүүгө кеткен убакыт орто эсеп менен 30%га кыскарып, алынган билимдер эсинде алда канча узак сакталып калаары аныкталган. Бул жагынан алып караганда, электрондук окуу китеби басмадан жогору турат, анткени жашообузга бекем кирген түркүн түстүү таблоиддер жана көрнөк-жарнактар, телекөрсөтүүдөгү жана интернеттеги жарнактар бизди өзүндөгү маалыматты таза форма кабыл алуудан «эмденди».

Экинчи жагынан, коомдо физикалык же социалдык чектөөлөрдөн улам электрондук окуу китептерин колдоно албагандар бар. Анын үстүнө электрондук окуу китептерин гана колдонгон студенттер теңтуштары жана мугалимдери менен баарлашуу мүмкүнчүлүгүн жоготот, ошондуктан кошумча окутуу ыкмасы катары электрондук окуу китептерин колдонуу зарыл. Электрондук окуу китептерин окуу процессине киргизүүнүн кийинки аспектинде – жумушчу (окуу) мейкиндигинин эргономикасына кайрылалы. Атайын жабдууларды колдонуу стажердун жумуш ордун жабдууга талаптарды жогорулатат. «Билим берүү тармагына инновациялык процесстерди киргизүү тиешелүү окуу-методикалык камсыздоону (окуу-методикалык комплекс) түзүүнү талап кылат. Активдүү түзүлгөн окуу-электрондук комплекстер биздин жашообуздун реалдуулугуна айланып, үзгүлтүксүз билим берүү системасын өнүктүрүүгө көмөктөшөт» [1].

Биринчиден, студенттердин жеке колдонуусу үчүн кымбат баалуу компьютерлерди же планшеттерди сатып алуу жөнүндө сөз кылуу акылга сыярлык. Мындан тышкары, жумуш орду ден соолук үчүн коопсуз болушу керек. Бардык эле билим берүү мекемелеринде бул талаптарды аткаруу үчүн жетиштүү каражат жок, ошондуктан салттуу окуу китептери дагы эле билим берүү ресурстарынын олуттуу пайызын түзөт. Электрондук окуу китептерин колдонуунун негизги кемчиликтеринин бири – адаттан тыш жана жаңычылдык менен байланышкан экрандан окуудан улам чарчоонун күчөшү. Компьютерде же планшеттин экранында өткөргөн убакыт катуу чектелген жана физикалык активдүүлүк менен алмашылышы керек. Электрондук окуу китебинин түзүмү менен камсыз кылынган окуунун индивидуалдык жолдорун колдонуу, изилденип жаткан материалды жакшыраак жана тереңирээк түшүнүүгө кепилдик берет; жана алынган билим эс-тутумда узак убакытка сакталат жана кыскача кайталоодон кийин практикалык колдонуу үчүн жеңилерээк. Мындан тышкары материалды үйрөнүүнүн ырааттуулугун жана иштин темпин өз алдынча тандап алуу жөндөмү, ошондой эле интерактивдүү маалыматтык окутуу системаларын колдонуу, окуу тапшырмаларынын динамикасын жана мазмунун, аларды ишке ашыруу процессин жогорулатат; ошондой эле өзүн-өзү башкаруу, өзүн өзү баалоо жана окуунун ийгилигине баа берүү, бул өз кезегинде окуучулардын өз алдынча билим алуу компетенттүүлүгүн калыптандырат, ошондой эле студентти билимдин жаңы чөйрөсү менен байланышууга түрткү берет. Ошол эле учурда, электрондук окуу куралы предметти таптакыр өз алдынча үйрөнүүгө арналган өз алдынча окуу куралы эмес. Электрондук окуу китеби өзүнүн салттуу аналогу сыяктуу эле мугалимди коштоп жүрүү функциясын аткарат, ал негизги усулдук түшүндүрмөлөрдү берип, максаттарды жана милдеттерди койгон, аткарылган ишти текшерген жана студенттин суроолоруна жооп бергенге мүмкүн. Компьютерлештирүү жана маалымат технология мугалимдин чеберчилигине күчтүү кошумча болуп, ошол эле учурда анын өзүн-өзү өркүндөтүүнүн жаңы булагы жана стимул болуп саналат.

Электрондук окуу китебинин ушул жана башка өзгөчөлүктөрү материалды өздөштүрүүнүн бардык этаптарында окуу процесстерин табигый түрдө активдештирет. Бирок, электрондук окуу китептерин окуу процессинде колдонуунун жогоруда көрсөтүлгөн оң жактары олуттуу энергияны сарптоолорду жана профессордук-окутуучулук курам тарабынан алдын ала даярдоо (усулдук) иштерин жана окуу процессин иштеп чыгууну методикалык камсыздоону талап кыла турганына көңүл буралы.

окуу куралы, тактап айтканда: дисциплинанын негизин, анын татаал схемаларын жана алгоритмдерин, динамикалык процесстерин изилдөө; маалымдама материалын тандоо жана типтүү окуу тапшырмаларынын системасын уюштуруу; ролдук оюндар жана симуляциялык кырдаалдар; өзүн өзү башкарууну автоматташтыруу, окутууну контролдоо жана баалоо.

Программалоо дисциплиналарды окутуу үчүн, мисалы, көлөмдүү материалдарды (диаграммалар, салыштырма таблицалар, чиймелер, макеттер ж. билим берүү кеңеши

натыйжасыз жана абдан кымбат көрүнөт. Мугалимдердин иш жүгүн, анын ичинде алардын реалдуу окуу жүктөмдөрүн эске алганда, таркатма материалдарды түзүү өтө татаал иш болуп жаткандай. Даярдоо көз карашынан алганда, электрондук окуу китептери басылмаларга караганда олуттуу артыкчылыктарга ээ. Эскирген маалыматты түзүү жана оңдоо ылдамдыгы биринчисинин пайдасына маанилүү факторлор болуп саналат. Ошентип, азыркы учурда китептердин электрондук варианттарынын көп сандагы айкын артыкчылыктары менен салыштырганда кемчиликтердин көбү байкалып турат. Билим берүү максатында колдонулган электрондук окуу китептери (окуу китептери, маалымдамалар ж.б.) салттуу окуу китептерине жакшы кошумча боло алат. Биздин оюбузча, электрондук окуу китептери жакынкы келечекте басма басылмаларды толук алмаштыра албайт, анткени бул процесс олуттуу финансылык каражаттарды, ошондой эле профессордук-окутуучулар курамынын жана маалыматтык технологиялар чөйрөсүндөгү адистердин көптөгөн методикалык иштерин талап кылат. Бирок, электрондук окуу китеби мугалимдердин жана студенттердин өз алдынча билим алуу компетенттүүлүгүн өнүктүрүүдө ишенимдүү жардамчы боло алат.

Адабияттар:

1. Морев И. А. Образовательные информационные технологии. Ч. 1. Обучение: учеб. пособие. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 2018.